

OFFICIERS- OPLEIDINGEN; SPARTA & ATHENE IN BALANS

Per 1 januari 2002 kent de Nederlandse krijgsmacht een Faculteit der Militaire Wetenschappen in oprichting (FMW i.o.). Het betreft de samenvoeging van de onderwijselementen (faculteiten) van het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM), de Koninklijke Militaire Academie (KMA) en het Instituut Defensie Leergangen (IDL). De plannen voorzien in operationalisering van de faculteit per 1 januari 2003 en een feitelijke effectuering bij de opening van het academisch jaar in september 2003.

Een dergelijke sprong voorwaarts gaat meestal gepaard met de nodige discussies. Zo ook in dit geval. Vanzelfsprekend vindt discussie plaats binnen de betrokken instituten, alsook binnen en tussen de krijgsmacht delen. Maar medio 2001 mengde ook de redactie van *Carré*, het maandblad van de Nederlandse Officieren Vereniging, zich in de discussie.

De redactie waarschuwde de bevelhebbers: 'Let op uw Saeck!' Kennelijk had men angst voor het opofferen van het predikaat 'militair' door het predikaat 'wetenschappelijk'. De redactie schrijft 'met grote vreeze te vreezen voor de toekomst van het militair onderwijs in Nederland', indien binnen de nieuw te vormen FMW een te grote invloed wordt gegeven aan 'hooggeleerde civilisten', o.a. op de kunst en wetenschap van het militair optreden. De punten van zorg – hoewel, zoals dat betaamt voor de rubriek 'prikken en prikkels', nogal prikkelend geformuleerd – raakten de kern van een van de problemen waarmee de nieuwe faculteit had te kampen: hoe een goede balans te vinden tussen militaire en wetenschappelijke facetten van de toekomstige officiersopleiding?

Hier is geen sprake van een nieuw geluid. Bijna twee eeuwen geleden, kort na de oprichting van de KMA, werd – onder meer in de toen reeds bestaande *Militaire Spectator* – al kritiek geuit op

het wetenschappelijke karakter van de KMA-opleiding door voor het overgrote deel in de praktijk gevormde officieren.

*Zij bekeken met enige argwaan de hun 'opgedrongen zoogenaamde geleerden die tot niets geschikt' waren... [als gevolg van] 'de te hoge opvoering van het wetenschappelijk onderwijs dat op die inrigting gegeven wordt'.*¹

Het ligt voor de hand dat de verantwoordelijken voor het KMA-onderwijs deze mening niet deelden. In de woorden van een toenmalige KMA-docent, W.J.Knoop, was de KMA 'eene kazerne waar men zich ook op de wetenschap toelegt'. Hij beoogde kennelijk een balans tussen het militaire, de kazerne, en het wetenschappelijke karakter van de officiersopleiding.

Nederland is ook niet uniek in deze context. Na de Tweede Wereldoorlog kampte, bijvoorbeeld, ook de Verenigde Staten met de vraag in welke mate het cultiveren van de traditionele waarden van het officiersschap mocht lijden onder de moderne nadruk op de wetenschap. De vrees bestond dat de verschuiving naar meer wetenschappelijk onderwijs zou leiden tot:

*a neglect of the traditional Spartan concern for cultivating 'the martial virtues' [of] duty, honor, and service to the country and its people.*²

Voorstanders van de verschuiving betoogden dat de moderne Amerikaanse militaire academies een creatieve synthese waren tussen enerzijds het ferme en traditionele karakter van een militaire opleiding en anderzijds het verlichte en buigzame van een wetenschappelijke studie; in Lovell's woorden: enerzijds Sparta en anderzijds Athene.

Het lijkt er dus op dat men het wereldwijd al lange tijd als dilemma ervaart om een balans te vinden tussen de militaire en wetenschappelijke elementen van officiersopleidingen. Kunnen we dan niet beter afzien van al die wetenschappelij-

¹ M.H.W. Aalders, *Tussen kazerne en universiteit*, Nijmegen, GNI, 1997, 137.

² John P. Lovell, *Neither Athens nor Sparta?*, Bloomington, Indiana University Press, 1979, 9.

ke 'poespas' en gewoon terugvallen op de simpele militaire officiersopleidingen?

Bij het vinden van een antwoord op die vraag moeten we beseffen dat hedendaagse officieren niet uitsluitend oorlog voeren. Al lange tijd moeten zij opereren in een wereld waarin diplomatie van doorslaggevende betekenis is. De complexiteit en omvang van het krijgsbedrijf vergen bovendien managementkwaliteiten. De hedendaagse officier is dus zowel 'krijger', als 'diplomaat' en 'manager'. Hij oefent bovendien, afhankelijk van zijn leeftijd en rang, zijn vak uit op midden-, hoger en topniveau. Om adequaat te kunnen functioneren moet hij dus op elk van die gebieden en in ieder geval op het juiste niveau worden geschoold.

Het niveau en de manier waarop dit moet plaatsvinden zou kunnen worden afgeleid van de wijze waarop andere, vergelijkbare functionarissen worden opgeleid. Diplomaten worden al sinds jaar en dag gevormd in 'het klasje'. Maar niet dan nadat zij eerst universitair (dus wetenschappelijk) zijn opgeleid. Een enkele *selfmade man* daargelaten, hebben ook hogere en topmanagers een universitaire graad gehaald alvorens carrière te maken.

Het ligt dus voor de hand dat ook officieren voor het vervullen van hun diplomatieke en managers-taak op gelijkwaardig – lees academisch – niveau worden geschoold. Dit valt overigens ook af te lezen uit het feit dat vrijwel alle 'burger collega's' van de officieren, op gelijkwaardig niveau bij de overheid, academici zijn. De behoefte om de officier als 'diplomaat' en 'manager' academisch te vormen is daarmee bepaald. Geconcludeerd kan ook worden dat beide disciplines niet typisch militair zijn.

En hoe zit dat nu met de 'krijger'? Duidelijk is dat dit de 'core business' van de krijgsmacht betreft. Laat ons ook vaststellen dat in de hele wereld de 'krijgswetenschap' als academische discipline wordt erkend. Geen twijfel dus over het wetenschappelijke karakter van hetgeen de officier als 'krijger' moet leren. Met recht constateerde de redactie van Carré dat dit – in het verleden – wel erg mager met aandacht was bedeed.

Maar, inmiddels is ook in de FMW op het juiste niveau plaats ingeruimd voor deze discipline.

Hoewel dit nog tot volwassenheid moet komen, en dus enige tijd zal vergen, wordt zelfs gestreefd naar het vervullen van de betreffende leerstoelen door 'niet-civilisten', om de terminologie van de redactie van Carré te hanteren. Daarmee wordt dus aan een van hun bezwaren tegemoet gekomen. Door deze verbeterde aandacht voor krijgswetenschappen als academische discipline binnen de FMW lijkt 'Athene' goed te scoren.

Maar er moet meer gebeuren. Een 'krijger' kan immers niet volstaan met het vergaren van academische kennis. Hij zal moeten leren die kennis toe te passen. De daartoe benodigde vaardigheden moeten worden aangeleerd door – vaak intensieve en tijdrovende – training. Het voorts vereiste leiderschap moet eveneens worden aangekweekt en verfijnd. Voor dit vormende element van de officiersopleiding moet hoe dan ook tijd worden ingeruimd. Dat zou ten koste gaan van het 'zuiver wetenschappelijke'. Maar, gelet op wat gebeurt op diverse hoog gekwalificeerde (buitenlandse) universiteiten, kan vorming uitstekend als academische discipline binnen een faculteit worden geaccommodeerd. Door zo'n keuze te maken zouden 'Athene' en 'Sparta' al behoorlijk in balans zijn.

Wat dan nog rest is de ontbrekende schakel voor volledige academische erkenning: onderzoek. Het predikaat wetenschappelijk duidt immers op meer dan onderwijs alleen. Het van hogerhand geëntameerde gebruik van de titel 'faculteit' impliceert onvermijdelijk de verplichting tot het doen van wetenschappelijk onderzoek. Met name op het gebied van de krijgswetenschappen vergt dit een additionele inspanning. Dat kost tijd, mensen, en dus geld.

Maar dit is zeker de moeite waard. Zodra aan wetenschappelijk onderwijs en onderzoek invulling is gegeven, kan de Nederlandse Faculteit der Militaire Wetenschappen zich meten met elk vergelijkbaar (wetenschappelijk) instituut. En dankzij het vormende element van de opleiding, zouden 'de kazerne en de universiteit' ofwel 'Athene en Sparta' keurig in balans zijn en dankzij de vorming zorgen voor een toegevoegde waarde voor onze toekomstige officieren, als 'diplomaat', als 'manager', en ook als 'krijger'.